

SIGNALEN ANALYSE

PASSEND ONDERWIJS | 2024

APRIL
2025

ONTWIKKELD DOOR:

 Ouders
& Onderwijs.

INHOUD

INHOUDSOPGAVEN

INLEIDING	4	SAMENVATTING	5
PASSEND ONDERWIJS, VRAGEN VAN OUDERS 2024	6	ONDERSTEUNING OP REGULIER ONDERWIJS	9
STEEDS JONGER BESTEMPELD ALS SO-KIND	11	OPP FUNCTIONEERT ONVOLDOENDE	12
‘HANDELINGSVERLEGEN HEID’ ALS REDEN VOOR VERWIJDERING	13	HET ONTWIJKEN VAN DE ZORGPLICHT	15
NAAR HET SPECIAAL ONDERWIJS	18	ONDERWIJS EN ZORG	20
LEERLINGENVERVOER	22	THUISZITTERS	24

INLEIDING

In 2014 werd de Wet passend onderwijs ingevoerd. Het doel van deze wetswijziging was dat meer kinderen met een ondersteuningsvraag naar een reguliere school zouden gaan. Voortaan ontvingen scholen budgetten voor het verzorgen van passend onderwijs en waren deze budgetten niet langer gekoppeld aan een kind. Er kwamen verplicht samenwerkingsverbanden waarin scholen moesten samenwerken om tot een dekkend aanbod van onderwijsvoorzieningen te komen. Ook werd een 'zorgplicht' ingevoerd, waarmee scholen de verantwoordelijkheid kregen om een passende plek voor kinderen te vinden, ook als zij zelf niet in de benodigde ondersteuning konden voorzien.

Inmiddels zijn we ruim 10 jaar verder en weten we dat het gewenste resultaat niet is bereikt. Integendeel, er zitten nu meer kinderen op het speciaal onderwijs dan voorheen, de wachtlijsten zijn soms lang en het aantal thuiszitters is schrikbarend gestegen. Dat komt niet alleen door het passend onderwijsbeleid zelf. Ook de randvoorwaarden voor passend onderwijs zijn niet op orde. Klassen zijn te groot en te onrustig, er zijn te weinig leraren en zij krijgen onvoldoende ondersteuning in de klas. Schoolgebouwen zijn niet ingericht op de verschillende behoeften van kinderen en leerkrachten. In de opleiding van onderwijspersoneel is nog steeds heel weinig aandacht voor verschillende onderwijsbehoeften van kinderen. En op te veel scholen leeft nog steeds het idee - soms hardop uitgesproken, soms stilzwijgend - dat ze er vooral zijn voor 'gewone kinderen', niet voor 'speciale'.

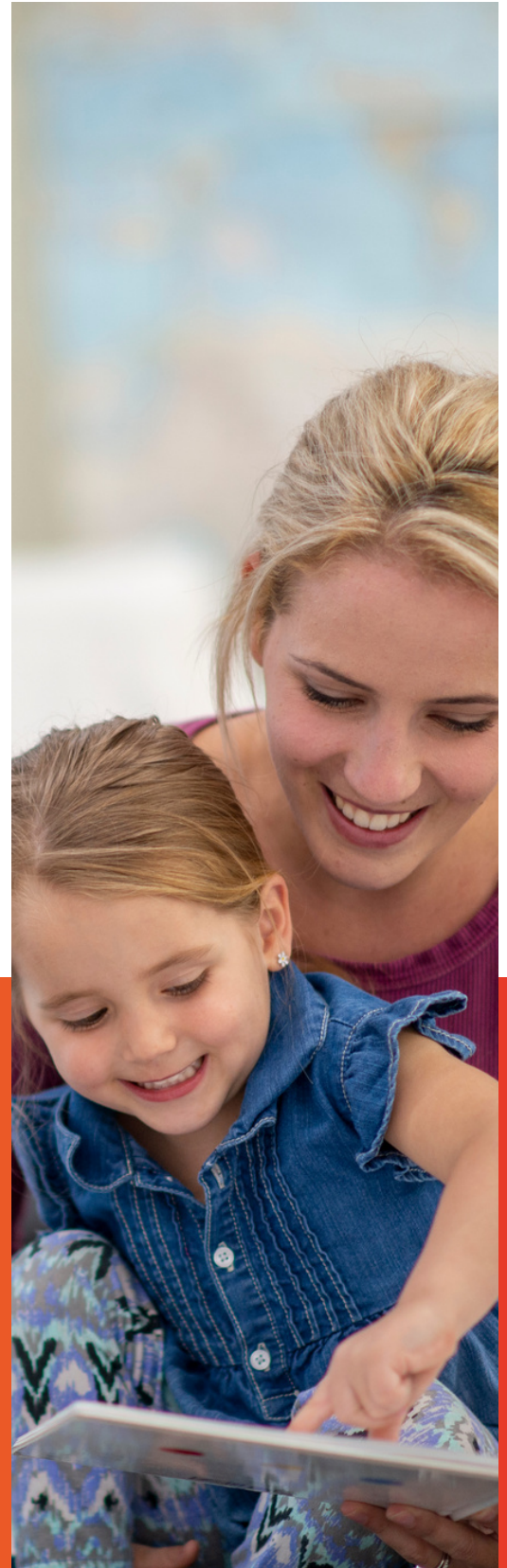
Dat merken ouders. Bijvoorbeeld als ze hun kind willen aanmelden en ze afhoudende reacties krijgen. Of soms botweg een 'nee'. Als ze in gesprek op school horen dat men 'handelingsverlegen' is. Of het geld op is. De leerkracht overbelast. Geen enkele andere school het wil proberen. Hun kind niet meer welkom is, zonder dat er een alternatief is. Of dat het enige alternatief een zorgboerderij is in plaats van een school. En zo kunnen we nog wel even doorgaan.

Want iedere werkdag gaat bij Ouders & Onderwijs de telefoon tientallen keren. Ouders op zoek naar advies, een luisterend oor of hulp bij een moeilijk gesprek op school. Veel te vaak gaat het dan over passend onderwijs.

Daarover gaat deze signalenrapportage. Want we spreken graag over beleid in Den Haag en aan de bestuurlijke vergadertafels. En we zijn goed in 'verbetermaatregelen', 'beleidsinterventies' en 'bewustwordingscampagnes'. Maar aan de telefoon komt elke dag de praktijk van een kind binnen. De praktijk van een ouder, de leerkracht, de klas en het schoolplein. Daar zijn problemen, maar ook alleen daar liggen de échte oplossingen. Daarom hebben we de tijd genomen om te laten zien waar ouders tegenaanlopen als hun kind iets anders of iets extra's nodig heeft. Met als doel dat nieuwe plannen niet slechts theoretische oplossingen zijn, maar dat ze echt het verschil maken voor kinderen, hun ouders en hun leerkrachten.

OVER OUDERS & ONDERWIJS

Ouders & Onderwijs is een landelijke organisatie die opkomt voor de belangen van ouders in het onderwijs. Wij bieden advies en ondersteuning aan ouders bij vragen of problemen rondom de school en het onderwijs van hun kinderen. Daarnaast verzamelen we ervaringen van ouders om deze te gebruiken in overleg met scholen, overheden en andere onderwijsinstanties. Door onze activiteiten streven we naar een beter en toegankelijker onderwijssysteem voor alle kinderen.

HET ADVIESPUNT VAN OUDERS & ONDERWIJS

Iedere werkdag kunnen ouders met kinderen in de schoolgaande leeftijd bellen met Ouders & Onderwijs. Soms is dat met een simpele vraag, maar meestal zijn er problemen op school. Wij luisteren dan en denken met ouders mee over een goede volgende stap in het belang van hun kind. Vaak is dat nog een keer in gesprek op school, soms is het gewoon echt alleen luisteren of helpen we ouders hun weg te vinden in ingewikkelde beleidsmoerassen.

Ouders kunnen ons over alles bellen: lesuitval, schorsingen, blijven zitten, MR-zaken of het schooladvies. Het allermeeest bellen ze ons echter over passend onderwijs: minimaal een derde van de vragen gaat hierover.

Vaak speelt ook bij andere vragen op de achtergrond een gebrek aan passend onderwijs mee. Dit maakt (niet) passend onderwijs veruit het meest voorkomende onderwerp waarbij ouders en hun kinderen vastlopen.

IN 2024

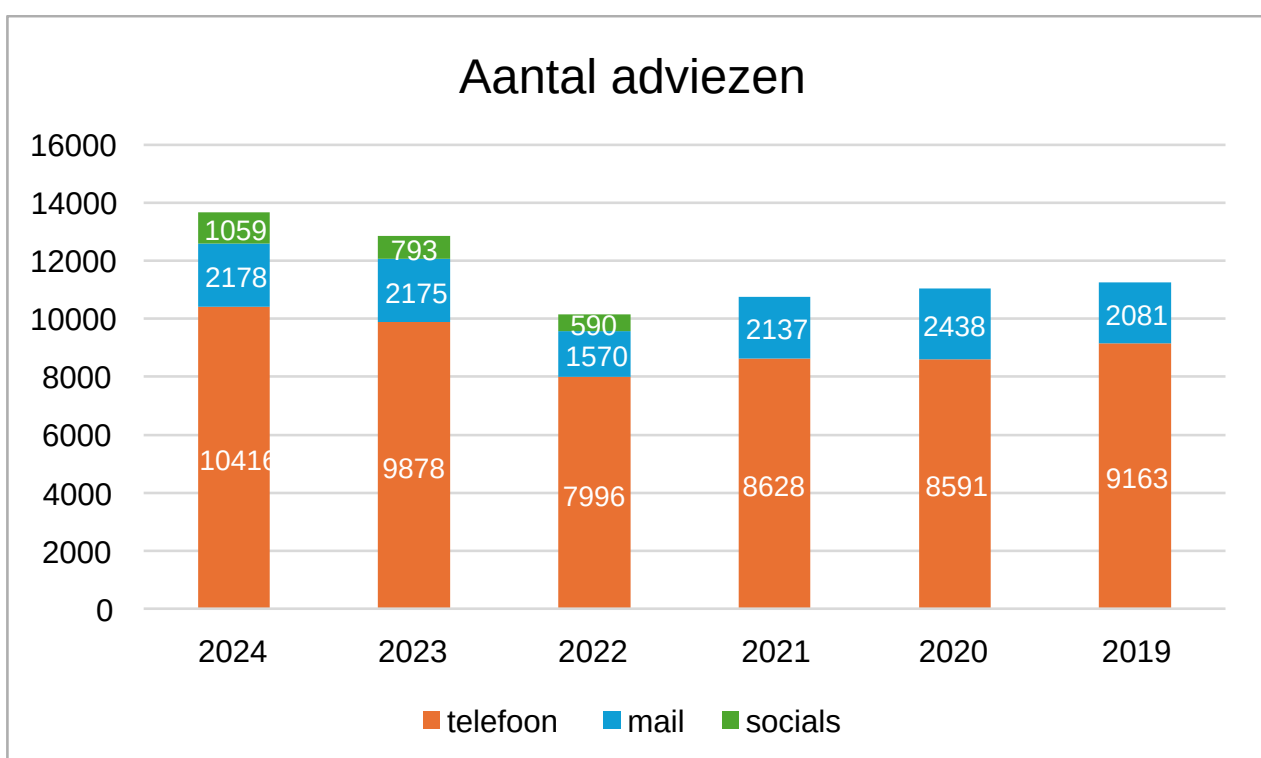
kwamen er ruim 4.500 vragen over passend onderwijs binnen bij ons adviespunt.

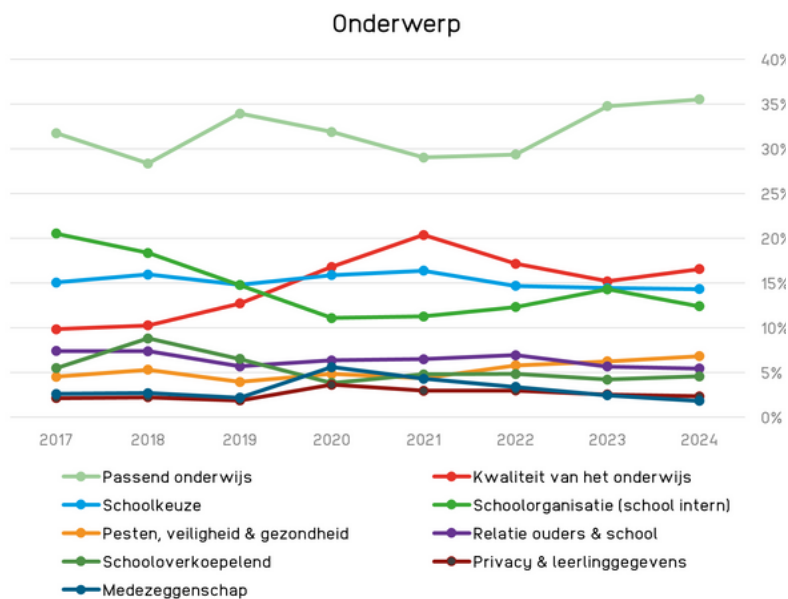
Het baart ons zorgen dat 11 jaar na invoering van de Wet passend onderwijs het aantal ouders dat ons belt met problemen rondom passend onderwijs niet daalt. Dat de instroomleeftijd in het speciaal onderwijs steeds jonger is en dat het aantal thuiszitters stijgt.

Vanzelfsprekend bellen ouders ons wanneer er problemen spelen en zij hulp nodig hebben. Op plekken waar passend onderwijs goed geregeld is en ouders en kinderen zich gehoord en gesteund voelen, zijn er geen of veel minder signalen. We kunnen aan de hand van de vragen bij ons adviespunt dus vooral een goed beeld geven van wat er echt nog niet goed gaat.

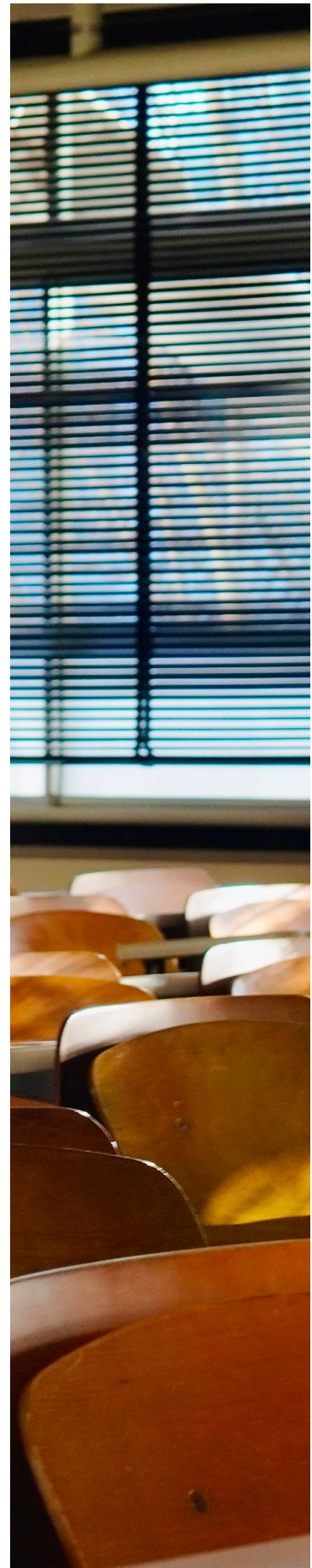
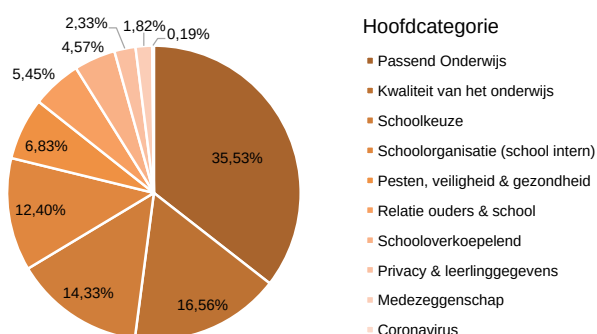
Deze signalenanalyse is er om de verhalen van ouders waar wij naar geluisterd hebben een plek te geven in aanbevelingen op weg naar beter passend onderwijs. Het ouderperspectief kan helpen om tot verbeteringen te komen binnen passend onderwijs. Het geeft een goed beeld van de problemen die ouders ervaren op het gebied van passend onderwijs en vormt daarmee de basis voor echte verbeteringen.

Signalen over passend onderwijs

Er zijn in 2024 in totaal 4.510 vragen gesteld over passend onderwijs. Deze vragen gingen over uiteenlopende onderwerpen. In het registratiesysteem van Ouders en Onderwijs wordt bijgehouden over welk deelonderwerp de vragen van ouders gaan. Op het gebied van passend onderwijs onderscheiden we 19 subcategorieën. Deze variëren van leerlingenvervoer, jeugdzorg en jeugdhulp, hulpvragen rondom ADHD of ASS tot leerwegondersteuning in het vmbo en ondersteuning op een reguliere school. Vaak spelen er binnen één adviesvraag meerdere onderwerpen, die we zo goed mogelijk bijhouden door dan meerdere categorieën te registreren. Verreweg de meeste vragen kwamen binnen over vier onderwerpen: thuiszitters, ondersteuning op een reguliere school, verwijzing naar het speciaal onderwijs en (medische) zorg op school.

* Alle namen in dit rapport zijn gefingeerd.

NEGEN SIGNALLEN OVER PASSEND ONDERWIJS

Signaal 1: Ondersteuning op reguliere scholen schiet tekort

Amine heeft het syndroom van Down en gaat naar een reguliere basisschool. Dit verloopt al enkele jaren prima. Ouders en leerkrachten zijn in goed gesprek over de ondersteuning die nodig is en Amine gaat met plezier naar school. Tot hun grote verbazing horen haar ouders ineens dat Amine na de zomervakantie niet meer welkom is op school. Het aantal leerlingen in de klas wordt te veel om Amine de aandacht te geven die ze nodig heeft. De school is van plan om een toelaatbaarheidsverklaring (tlv) aan te vragen voor het speciaal onderwijs en haar vervolgens te verwijderen. Ouders zijn zeer verbaasd dat er geen mogelijkheid is om meer ondersteuning in de klas te organiseren. Dat kost wellicht wat, maar speciaal onderwijs is veel duurder én hun dochter gaat gewoon met veel plezier en zonder problemen naar school. Mag klassengrootte een reden zijn om een kind te verwijderen? Wat mag je als ouder van een school verwachten als het gaat om ondersteuning? Hebben ouders hier een stem in? En waarom is er wel budget voor speciaal onderwijs, maar niet voor extra ondersteuning op de reguliere school?

Regulier waar het kan, speciaal waar het moet. Dat was het motto van de bewindspersonen die passend onderwijs hebben ingevoerd. Dit uitgangspunt leidt echter tot enorm veel ruis en grijs gebied. Want wie bepaalt wat er kan in het regulier onderwijs? Wanneer moet een kind naar het speciaal onderwijs? Wat mag je als ouder verwachten van een school? En in hoeverre mogen zaken als een lerarentekort of een te grote klas bepalen of een kind naar het speciaal onderwijs moet? Hier zien we de theorie en de praktijk schuren. Op papier zijn er talloze mogelijkheden om reguliere scholen te ondersteunen. In de praktijk horen ouders dat "er nou eenmaal geen geld is", "de leerkracht het niet aankan", "het samenwerkingsverband het niet goed vindt" of dat "extra ondersteuning altijd tijdelijk is".

Vaak staat niet een veranderde ondersteuningsbehoefte van het kind ter discussie, maar veranderende omstandigheden in de school. Of een kind op school kan blijven, hangt daarmee af van de situatie in een bepaald jaar, de omvang van de klas, de ervaring van de leerkracht of beschikbare ondersteuning. We zien te veel kinderen terechtkomen in het speciaal onderwijs, terwijl zij met een beetje meer ondersteuning prima in het regulier onderwijs hadden kunnen blijven. Een verwijzing naar het speciaal onderwijs is meestal definitief. Eenmaal in het speciaal onderwijs, komen maar zeer weinig kinderen weer terug in het regulier. Zo kan de situatie op één bepaald moment de hele schoolcarrière van een kind bepalen.

HOE MOET DIT ANDERS?

- Zorg voor kleinere klassen in het regulier onderwijs
- Zorg voor meer ondersteuning en handen in de klas
- Besteed in de lerarenopleiding meer aandacht aan passend onderwijs

Signaal 2: Kinderen worden steeds jonger bestempeld als 'SO-kind'

Steeds vaker krijgen we ouders aan de lijn met kinderen van vier of vijf jaar oud die van school te horen krijgen dat er geen plaats voor ze is in het regulier onderwijs. Hun kind wordt dan doorverwezen naar het speciaal onderwijs. Dit terwijl ouders nooit eerder problemen hebben ervaren met hun kinderen en ze vaak ook gewoon zonder problemen naar het kinderdagverblijf zijn geweest. De overgang is echter groot en de tolerantie bij de school steeds lager. Kinderen die niet op hun stoel blijven zitten, lawaai maken of angstig zijn, worden binnen enkele weken bestempeld als een 'SO-kind'. Dit komt extra vaak voor bij hele grote klassen (deze zogenaamde 'ingroeiklassen' van 30+ kinderen, zijn bij de kleuters op veel scholen normale praktijk) en bij onervaren leerkrachten. Op zich begrijpelijk. Echter, deze kinderen komen op zeer jonge leeftijd in het speciaal onderwijs terecht. Terwijl we eigenlijk wel weten dat ze het in een andere situatie wel hadden gered (meer tijd om te wennen, een kleinere klas, ondersteuning voor de leerkracht). Eenmaal in het speciaal onderwijs is de kans op terugplaatsing klein én niet altijd in het belang van het kind. Want hoewel wij beleidsmatig vinden dat terugplaatsing iets positiefs is voor kinderen en soms ook ouders, betekent het nogmaals een gedwongen overplaatsing en de boodschap ergens niet welkom te zijn.

HOE MOET DIT ANDERS?

- Zorg voor voldoende ondersteuning voor leerkrachten in de onderbouw, met name gericht op het laten wennen van kinderen aan het onderwijs.
- Zorg voor kleinere klassen in de onderbouw van het PO, zodat de overgang van het kinderdagverblijf naar de kleuterklas niet te groot is.
- Geef samenwerkingsverbanden de opdracht scholen actief te ondersteunen wanneer zij aangeven handelingsverlegen te zijn, met name t.a.v. jonge kinderen.

Signaal 3: Het ontwikkelingsperspectief (opp) functioneert onvoldoende

Alle scholen zijn verplicht om een individueel plan op te stellen voor kinderen die 'extra ondersteuning'* nodig hebben. Dit opp beschrijft de ondersteuningsbehoefte en welke ondersteuning geboden gaat worden. De school hoort het opp in samenspraak met ouders en, waar mogelijk, de leerling op te stellen. Ouders hebben zelfs instemmingsrecht op het 'handelingsdeel'. Uit gesprekken bij het adviespunt blijkt regelmatig dat ouders niet op de hoogte zijn van wat een opp is, of er überhaupt een opp is opgesteld, of waar dit te vinden is. Officiële instemming met het handelingsdeel is vaak al helemaal niet de praktijk. Ook horen we vaak dat plannen niet (volledig) worden uitgevoerd en niet worden geëvalueerd en bijgesteld. Soms hebben ouders het vermoeden dat het opp alleen wordt opgesteld om aan de administratieve verplichting te voldoen om een doorverwijzing naar het speciaal onderwijs aan te kunnen vragen.

HOE MOET DIT ANDERS?

- Goed gebruik van het opp kan het gesprek over ondersteuning tussen school, ouders en leerlingen juist ondersteunen. Stimuleer dit in de scholen en houd er toezicht op.
- Informeer ouders waarvan hun kind extra ondersteuning krijgt over de procedure en hun rechten op het gebied van het opp.

*Alle scholen bieden basisondersteuning aan alle kinderen die dat nodig hebben. Voor kinderen die daarnaast nog iets anders nodig hebben bieden zij 'extra ondersteuning'. Hiervoor zijn middelen beschikbaar vanuit de samenwerkingsverbanden.

Signaal 4: 'Handelingsverlegenheid' als toverwoord voor verwijdering

School nodigt ouders uit voor een gesprek over de voortgang van Mees op school. Dat is niet iets waar ouders ongerust over zijn. Het gaat goed met Mees op school, al heeft hij soms wat moeite om de lessen te volgen en is hij snel afgeleid. Tijdens het gesprek wordt echter door de school gemeld dat zij handelingsverlegen zijn. In eerste instantie gaan er nog geen alarmbellen rinkelen, totdat ouders dit woord na het gesprek opzoeken en erachter komen dat het betekent dat hij van school moet. Ouders bellen ons omdat ze dit niet hebben zien aankomen. Er is nog geen opp opgesteld en in de ogen van ouders zijn de problemen helemaal niet zo groot. Bovendien heeft Mees het erg naar zijn zin op school en wil hij helemaal niet weg. Toch zet school de procedure voort en roept het samenwerkingsverband in om hierbij te ondersteunen. Ouders vragen zich af wanneer de school mag zeggen dat ze handelingsverlegen zijn.

Als een school meent dat ze niet langer kan voldoen aan de ondersteuningsvraag van een kind, kan zij zich 'handelingsverlegen' verklaren. Dit betekent in de praktijk dat een school het kind wil verwijderen en overplaatsen naar het speciaal onderwijs. Helaas is handelingsverlegenheid zelden een startpunt om handelingsbekwaam te worden. Vanaf het moment dat het woord is gevallen, zijn de inspanningen van scholen vaak gericht op het overplaatsen van een kind naar een andere school. Ook als er nog weinig is geprobeerd om het wel te laten werken. Vaak is er ook nog geen opp opgesteld. School kan daardoor niet onderbouwen dat ze doelgericht gewerkt heeft en geprobeerd heeft om de ondersteuningsvraag in beeld te krijgen. Ouders staan echter voor een voldongen feit. We horen vaak dat het samenwerkingsverband gemakkelijk meegaat met de inschatting van de school en meewerkt aan de overplaatsing. Het gevolg hiervan is dat niet de school een aanpassing moet doen, maar dat het kind wordt verwijderd van de school. Passend onderwijs zou er juist voor moeten zorgen dat reguliere scholen expertise in huis halen of ontwikkelen bij handelingsverlegenheid. Samenwerkingsverbanden zouden in eerste instantie gericht moeten zijn op het ondersteunen van scholen hierin. Nu fungeren ze nog te vaak als stempelmachine voor handelingsverlegen scholen. Dit zien we ook terug in de toestroom van regulier naar speciaal onderwijs.

HOE KAN DIT ANDERS?

- Verplicht samenwerkingsverbanden bij elke TLV-aanvraag eerst te toetsen of er een opp is opgesteld, uitgevoerd en geëvalueerd. Toets ook of ouders en leerlingen hierin zijn meegenomen.
- Geef ouders die te maken krijgen met een onvrijwillige overplaatsing naar een andere school verplicht informatie over de procedures die school moet volgen en de bezwaarmogelijkheden.
- Verplicht scholen die zich handelingsverlegen verklaren een plan op te stellen over hoe zij zich gaan ontwikkelen naar een handelingsbekwame school en wat zij daarvoor nodig hebben. Zo zorgen we dat zij in de toekomst wel de ondersteuning kunnen bieden.
- Het samenwerkingsverband moet reguliere scholen hierbij meer ondersteunen en actief signaleren welke scholen hierbij, vrijwillig of verplicht, ondersteuning nodig hebben.
- Kleinere klassen in het regulier onderwijs zorgen voor meer ruimte voor de leerkracht om leerlingen te ondersteunen. Dit werkt preventief en zorgt ervoor dat leerkrachten meer tijd en ruimte hebben om kinderen met verschillende behoeften goed te begeleiden.

Signaal 5: Het niet naleven of ontwijken van de zorgplicht

Marc zit in zijn examenjaar en heeft last van ernstige smetvrees. Hij wordt hiervoor op korte termijn behandeld, maar het maakt het voor hem op dit moment onmogelijk om fysiek naar school te gaan. School informeert de ouders dat zij van plan zijn om hem uit te schrijven van school. Na de behandeling zouden zij dan zelf op zoek moeten gaan naar een andere school. Dit terwijl Marc wel leerplichtig is en in principe na de behandeling alsnog zijn diploma wil halen.

School heeft een zorgplicht. Dit betekent in eerste instantie dat zij moet zorgen voor zo goed mogelijk onderwijs tijdens zijn afwezigheid en voor een aangepast examenprogramma. En áls zij hem zouden willen verwijderen en daarbij goede redenen hebben, dan is de school alsnog verantwoordelijk voor het vinden van een alternatieve school, niet Marc of zijn ouders.

Sander is 8 jaar en is voor de zomervakantie verwijderd van zijn reguliere basisschool. Inmiddels is het nieuwe schooljaar al 5 weken bezig en is er nog steeds geen nieuwe school in beeld. De voormalige school geeft aan dat Sander daar niet meer terug mag komen, ook niet tijdelijk. De school die mogelijk passend is, zit vol en heeft nog niet besloten of Sander daar geplaatst zou kunnen worden. Het gevolg is dat hij inmiddels al bijna drie maanden thuiszit. School vindt dat ze aan haar zorgplicht heeft voldaan en dat zij er ook niets aan kunnen doen dat het zo lang duurt. Daarom vindt school het ook niet haar taak om een tussenoplossing te bieden.

Scholen hebben zorgplicht totdat er een inschrijving is op een andere school. Tot die tijd zijn zij verantwoordelijk voor het bieden van onderwijs. Toegang tot de school mag alleen in zeer uitzonderlijke gevallen worden ontzegd, bijvoorbeeld als een kind een gevaar vormt voor de omgeving. In de praktijk zien we echter vaak dat scholen alweer met een nieuw schooljaar zijn begonnen en het kind uit het oog verliezen. Deze kinderen zitten dan soms zeer lang thuis, zonder onderwijs.

Mirjam heeft een dochter van 3,5 jaar met een fysieke beperking. Omdat haar dochter bijna 4 wordt, gaat ze op zoek naar een school in de buurt. Bij 2 van de 4 scholen krijgt ze telefonisch te horen dat er geen plek is voor kinderen met een beperking. Bij de derde school gaat ze langs en heeft ze een positief gevoel. Achteraf wordt ze alsnog gebeld: er is toch geen plek. School weigert verder schriftelijk te bevestigen of een aanmeldformulier te verstrekken. Bij school 4 meldt ze dan maar wel direct schriftelijk aan door een mail te sturen. Ze hoort wekenlang niets. Na zes weken wordt ze gebeld: het gaat helaas toch niet lukken. Maar er is wel een leuke SO-school waar ze contact mee kan opnemen.

Alle bovenstaande scholen ontwijken hun zorgplicht. Door telefonisch af te wijzen ontstaat er geen officiële aanmelding en zijn scholen dus niet verplicht te onderzoeken of zij de gewenste ondersteuning kunnen bieden. Ook hoeven ze op die manier niet op zoek naar een passende school. We krijgen vaak signalen dat dit soort processen mondeling gaan en dat scholen terughoudend zijn om zaken schriftelijk te bevestigen. Ouders weten niet dat zij zich schriftelijk moeten aanmelden, waardoor ze met lege handen staan. We weten dat er scholen zijn die bewust geen aanmeldformulier online hebben staan.

De zorgplicht voor scholen is duidelijk omschreven in de wet en toch wordt die vaak niet correct toegepast. Veel gesprekken bij het adviespunt gaan over (dreigende) onterechte uitschrijvingen of weigering van inschrijving. Bijvoorbeeld een school die dreigt een leerling uit te schrijven zonder de juiste stappen te hebben doorlopen. Of scholen die aansturen op het uitschrijven van een leerling, zonder dat er een nieuwe school in beeld is. Maar ook het aan de poort weigeren van leerlingen. Vooral leerlingen met een ondersteuningsvraag worden regelmatig geweigerd. Vaak zeggen scholen dan dat ze vol zijn, maar is het niet controleerbaar of dit echt zo is.

HOE MOET DIT ANDERS?

- Beter toezicht op naleving van de zorgplicht. De Onderwijsinspectie zou dit als speerpunt moeten oppakken. Een school mag een leerling niet weigeren enkel en alleen omdat er een ondersteuningsvraag ligt. Het telefonisch afwijzen van leerlingen op basis van een beperking of ondersteuningsbehoefte moet streng worden aangepakt.

- Maak het onmogelijk voor scholen om kinderen uit te schrijven als er nog geen nieuwe inschrijving is. Verplicht scholen een bewijs van uit- en inschrijving naar ouders te sturen. Of een klas of school vol is, moet objectief waarneembaar zijn voor ouders, bijvoorbeeld op de website van de school.

- Inschrijfformulieren moeten online te vinden zijn en scholen moeten openbaar maken of ze plek hebben.

Signaal 6: Naar het speciaal onderwijs

Lisa gaat naar het speciaal basisonderwijs, maar zit daar eigenlijk niet op haar plek. Ouders en school zijn het erover eens dat het speciaal onderwijs beter past. Er is ook al een school in de buurt gevonden. Er is inmiddels een tlv voor speciaal onderwijs aangevraagd en toegekend. Ouders bellen ons echter omdat Lisa al maanden op de wachtlijst staat van de nieuwe school en het nog zeker een half jaar gaat duren voordat er plek is. Nu geeft de huidige school aan dat Lisa niet meer welkom is na de vakantie. Lisa dreigt thuis te komen te zitten. Ouders vragen zich af wat ze nu kunnen doen om dit te voorkomen.

Kinderen zoals Lisa hebben een tlv nodig om in aanmerking te komen voor een plek binnen het speciaal (basis)onderwijs. Hiermee werd in 2014 het zogenaamde 'rugzak'-beleid, de leerlinggebonden financiering (LGF), afgeschaft. En juist over deze toelaatbaarheidsverklaringen komen veel vragen. Dit komt onder andere doordat ouders hierin compleet afhankelijk zijn van de school en het samenwerkingsverband en er zelf geen rol in hebben. Veel vragen gaan dan ook over de procedure en het gebrek aan goede communicatie over de aanvraag. Soms komt het voor ouders uit de lucht vallen dat er een tlv-aanvraag is gedaan voor speciaal onderwijs. Soms hebben scholen ineens enorme haast met de procedures, omdat de vakantie eraan komt. Ouders wordt dan zelfs weleens gevraagd lege formulieren te ondertekenen, waardoor ze niet weten waar ze akkoord mee gaan. Soms melden scholen dat ze al weten dat 'het akkoord is' en dat het alleen nog een formaliteit is. Ouders worstelen hierbij met welke rol en zeggenschap zij hierin hebben. Ze willen weten of ze ook mogen meebeslissen over het al dan niet overplaatsen van hun kind. Hoe ze het kunnen voorkomen. Hoe ze bezwaar kunnen maken. Ouders delen vaak dat ze in de hele aanvraag niet overtuigd zijn dat hun kind centraal staat en niet het belang van de school.

Dat scholen een kind 'doorverwijzen' naar het SO betekent niet dat ze ook daadwerkelijk terecht kunnen op een passende plaats. Vaak blijkt pas laat in het proces dat er wachtlijsten zijn en de gewenste school helemaal geen plek heeft. De huidige school heeft dan vaak al mentaal afscheid genomen van kind en ouder en investeert niet meer in aanvullende ondersteuning. Soms krijgen ouders zelfs te horen dat hun kinderen niet meer welkom zijn en maar thuis of op een zorgboerderij moeten wachten tot er een plek is. En ook als een kind wel mag blijven, maar ouders zien dat het niet de juiste plek is voor hun kind levert dat hele moeilijke situaties op. Laten ze hun kind zitten in een niet passende situatie? Of komt hun kind thuis te zitten zonder onderwijs, omdat er op de school geen plek is of er geen passende school gevonden wordt?

HOE MOET DIT ANDERS?

- Ken een tlv pas toe als er daadwerkelijk plaats is op een passende school. Bij een wachtlijst is de huidige school verantwoordelijk voor onderwijs en passende ondersteuning vanuit de school. School mag geen kinderen verwijderen die nog geen gegarandeerde plek hebben op een nieuwe school.
- Zorg ervoor dat een tlv alleen kan worden aangevraagd als er al eerder een opp is opgesteld, uitgevoerd en geëvalueerd.
- Neem altijd de zienswijze van ouders en het kind mee in de tlv.
- Verplicht SWV-en om écht te onderzoeken of een kind in het SO op zijn plek is. Nu wordt er te vaak alleen naar dossiers gekeken, en niet naar kinderen en ouders geluisterd.

Signaal 7: Onderwijs en zorg

Dylan is 4 jaar oud en heeft een lichamelijke beperking. Hij gaat naar het speciaal onderwijs. Omdat Dylan ook thuis zorg nodig heeft, hebben ouders een Persoonsgebonden Budget (PGB) vanuit de gemeente om zorg te verlenen. Nu heeft school aangegeven dat ze vanuit die PGB op school iemand willen inzetten om te helpen bij het eten en om op te letten bij het buitenspelen. Ouders komen hierdoor in de knel met hun budget voor thuis en zijn verbaasd dat school aanspraak maakt op het PGB. Helaas is er geen duidelijke afbakening omschreven tussen onderwijsondersteuning en zorg op school.

Addy van 14 jaar oud heeft autisme en is hoogbegaafd. In het regulier onderwijs zat hij niet op zijn plek, en ook op het speciaal onderwijs ging het niet goed. Nu zit Addy al enkele maanden thuis. Zijn ouders bellen ons op, omdat ze moeten kiezen tussen een plek in de zorg of een plek in het onderwijs. Ze willen natuurlijk het liefst een passende plek waar hun zoon zich veilig voelt en zich kan ontwikkelen, zonder te hoeven kiezen voor het een of het ander. Nu betekent kiezen voor de zorg dat hij een vrijstelling van de leerplicht moet hebben. Hierdoor is er geen uitzicht meer op onderwijs. Maar geen vrijstelling betekent continu druk van de leerplicht en nog steeds geen uitzicht op een passende school.

Moeizame gesprekken en gesteggel over geld, dat is waar zorg in onderwijstijd voor ouders vaak op neerkomt. Naast de ondersteuning die geboden wordt door de school of extra ondersteuning vanuit het SWV, zijn er ook veel leerlingen met een zorgvraag. Voor deze kinderen moet er bij de gemeente een aanvraag voor jeugdhulp worden ingediend. Hierbij kan het gaan over ondersteuning voor bijvoorbeeld dyslexie maar ook als er (verpleeg)zorg op school. Leerlingen met een zorgvraag lopen vaak als eerste tegen het probleem aan dat de school onvoldoende kennis heeft van de aandoening/beperking. Ook leidt overlap en de schotten tussen onderwijs, samenwerkingsverband, jeugdhulp en soms WLZ vaak tot gesteggel over wie er nu voor welke zorg en ondersteuning moet betalen. Dit gedoe over geld leidt vaak tot een onnodig lange periode van niet passende ondersteuning. Ouders vinden het ook heel vervelend dat ze steeds opnieuw moeten bewijzen dat hun kind (nog steeds) chronisch ziek is of een beperking heeft door elke keer nieuwe beschikkingen aan te moeten vragen.

HOE MOET DIT ANDERS?

- Ouders en leerlingen mogen geen hinder ondervinden van gesteggel tussen instanties over wie wat betaalt, zeker niet als al duidelijk is dat de ondersteuning nodig en passend is.
- PGB is een financieringsvorm die niet door school mag worden opgeëist voor zaken die je ook gewoon van het (speciaal) onderwijs zou mogen verwachten.
- Geef beschikkingen af voor langere tijd zodat ouders niet keer op keer opnieuw een aanvraag moeten indienen.
- Zorg ervoor dat kinderen die dat nodig hebben, ook in zorginstellingen onderwijs kunnen krijgen.

Signaal 8: Leerlingenvervoer

Ayla is 14 jaar en gaat naar het VS0, door een verstandelijke beperking en autisme kan ze niet zelfstandig naar school. Door haar problemen met prikkels is er een speciale indicatie afgegeven dat ze voorin mag zitten in een taxibus. Toch moet ze nu elke ochtend afgezet worden bij een ophaalpunt en wordt ze vervoerd in een grote touringcar. De begeleiding hierin is ondermaats en ongeschoold. Ayla heeft hierdoor een veel langere reistijd en veel meer prikkels onderweg. Daardoor heeft ze door de dag heen meer momenten waarop ze verdrietig, boos en gefrustreerd is.

Verreweg de meeste ouders bellen ons over de lange reistijden. Het kost vaak meer dan een uur, regelmatig anderhalf uur om op school te komen en vervolgens ook nog anderhalf uur om terug thuis te komen. Ook als de school relatief dichtbij is. Daarnaast neemt het aantal ouders dat contact zoekt over een afwijzing voor leerlingenvervoer toe. Steeds vaker krijgen ouders in eerste instantie een 'nee' te horen vanuit de gemeente op een aanvraag leerlingenvervoer. Het is onduidelijk en per gemeente verschillend waar ouders recht op hebben, of er een eigen bijdrage gevraagd mag worden, of een gemeente zomaar kan beslissen minder dagen toe te kennen en wat ouders kunnen doen als ze het met een beslissing oneens zijn.

Alle leerlingen moeten gewoon naar school kunnen, ook als ze leerlingenvervoer nodig hebben. De onbetrouwbaarheid van het leerlingenvervoer maakt dit voor leerlingen binnen passend onderwijs al jarenlang onmogelijk. De klachten hierover blijven voortbestaan. Daarom hebben wij in september 2024 onderzoek* gedaan. Hieruit blijkt dat zo'n 80% van de ouders die meededen het leerlingenvervoer niet heeft zien verbeteren de afgelopen jaren. Leerlingen missen heel wat uren les, het verstoort ook de lessen als ze te laat binnen komen en het geeft enorm veel stress. De problemen in het leerlingenvervoer kunnen zo lang aanhouden omdat niemand er zicht op heeft. Daarnaast zijn de reistijden ook zijn nog steeds ongewenst lang. Dit ondanks een lange lijst politieke beloften dat het beter zou worden.

HOE MOET DIT ANDERS?

- Het ministerie van OCW moet verantwoordelijkheid nemen om grip te krijgen op het leerlingenvervoer. Dit kan door scholen en samenwerkingsverbanden een grotere rol te geven en door duidelijke kaders te stellen aan gemeenten.
- Reistijden moeten korter, 45 minuten moet de maximale norm zijn.
- Neem bij het al dan niet toekennen van een tlv voor het speciaal onderwijs ook de reistijd mee en de belasting hiervan voor het kind.
- Oormerk de leerlingenvervoergelden, zodat die niet kunnen worden besteed aan andere posten binnen de gemeente.

*Ouders over leerlingenvervoer

Signaal 9: Er zijn veel te veel thuiszitters

Lars is een leerling van 16 met autisme. Elke dag fysiek naar school gaan is voor hem niet haalbaar vanwege de prikkels op school. Het is Lars gelukt om het derdejaars vmbo-tl te doorlopen op een reguliere school en hij wil ook graag zijn diploma halen. Met hulp van een onderwijsconsulent volgt hij nu voor 3 vakken afstandsonderwijs. Zijn school wil niet langer meewerken aan de constructie met het afstandsonderwijs. Naast de onderwijsconsulent is er nu ook een coach via het wijkteam en een orthopedagoog betrokken bij Lars om samen te kijken hoe Lars toch onderwijs kan behouden. Toch lijkt het erop dat ondanks alle experts om hem heen Lars thuis komt te zitten zonder enige vorm van onderwijs. Ouders bellen ons om te vragen wat ze nog kunnen doen nu? En hoe het kan dat ondanks de verschillende experts niemand echt iets kan doen om Lars in het onderwijs te houden?

Het aantal kinderen dat niet naar school gaat blijft maar groeien. Ouders & Onderwijs spreekt dagelijks ouders van kinderen voor wie het niet lukt om een passende plek te vinden in het onderwijs. Het gaat om kinderen die niet goed passen in het bestaande aanbod van scholen, zoals het voorbeeld van Lars hierboven. Zij kunnen niet het (hele) onderwijsprogramma op school volgen, maar tegelijkertijd zijn er onvoldoende mogelijkheden voor afstandsonderwijs. Er zijn vaak veel professionals rond de leerling in gesprek met elkaar over de leerling, maar zonder resultaat. Inmiddels zijn er heel wat onderzoeken uitgevoerd over thuiszitters en het onderzoek van Balans* is daarvan het meest recente en vanuit het perspectief van ouders uitgevoerd.

*Onderzoek thuiszitters tellen

Eigenlijk zien we dat alle bovenstaande signalen uiteindelijk leiden tot uitval op school. Onvoldoende ondersteuning en kennis op een reguliere school, wachtlijsten, kinderen die heel vaak van school moeten wisselen, onvoldoende passend aanbod en scholen die weigeren kinderen een kans te geven. Exacte cijfers zijn daarbij lastig te geven, maar overduidelijk is dat het aantal kinderen dat niet naar school gaat groeit. Het vraagt om echte veranderingen in het hele systeem van passend onderwijs.

HOE MOET DIT ANDERS?

Naast de punten die wij hebben aangegeven bij de bovenstaande signalen vragen thuiszitters vooral om ontwikkelperspectief. Binnen het traditionele onderwijs zijn ze uitgesloten geraakt om diverse redenen. Het blijven kinderen met recht op ontwikkeling, ook als ze niet fysiek naar school gaan.

- Leren en ontwikkelen zou een recht moeten zijn voor ieder kind, voer dus zo snel mogelijk het leerrecht in.
- Zorg voor een landelijk dekkend aanbod van afstandsonderwijs waar kinderen laagdrempelig aan deel kunnen nemen.
- Erken dat voor een bepaalde groep leerlingen afstandsonderwijs de meest passende vorm van onderwijs is, niet pas wanneer ze thuiszitter zijn.

Ouders &Onderwijs.

Colofon

Eindredactie & tekst:

Inge Verdaasdonk

Copy:

Eline Jellema

Vormgeving en opmaak:

Ramon van Hilten